

Η ΑΓΟΡΑ... ΡΥΠΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΜΠΑΛΙ (Φεβρουάριος 2008)

Συγγραφέας: ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΟΔΙΝΟΣ

Η πρόσφατη, θυελλώδης αν και ελάχιστα αποτελεσματική ή έστω δεσμευτική, Παγκόσμια Διάσκεψη για το Κλίμα, στο Μπαλί της Ινδονησίας, κατέδειξε τουλάχιστον το αυτονόητο: ότι η ανθρωπογενής θέρμανση του πλανήτη βρίσκεται όντως καθ' οδόν και μάλιστα με επιταχυνόμενους ρυθμούς. Κι ακόμη ότι αν δεν ελεγχθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, θα προκύψουν καταστροφικές συνέπειες σ' ό,τι αφορά τη στάθμη της θάλασσας, την πλημμύρα των παράκτιων περιοχών, τη μετατόπιση χρήσεων γης, την τροποποίηση της παραγωγικής βάσης των κοινωνιών, τη μετανάστευση ορισμένων ειδών και την εξαφάνιση άλλων, την προϊούσα ερημοποίηση, το λιώσιμο των παγετώνων, την εισβολή ασθενειών... και ο κατάλογος δεν έχει τέλος! Η Διάσκεψη μας υπενθύμισε επίσης ότι οι επιπτώσεις αυτές είναι, εν μέρει τουλάχιστον, αντιμετωπίσιμες και ότι όσο ταχύτερα μπου μπροστά οι μηχανισμοί πρόληψής τους, τόσο χαμηλότερο θα είναι το κοινωνικό και οικονομικό κόστος. Τέλος, ότι στο παγκόσμιο χωριό που ζούμε, ορισμένες χώρες έχουν μεγαλύτερες ευθύνες από άλλες.

Στο σημείο αυτό, ο νους όλων πάει στις Η.Π.Α. που καταναλώνουν το ένα πέμπτο των παγκοσμίων μη-ανανεώσιμων ενεργειακών αποθεμάτων και είναι υπεύθυνες για ένα κατά τι μικρότερο ποσοστό εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η σχετική συζήτηση καλά κρατεί εδώ και χρόνια, καθώς η κυβέρνηση Μπους αρνείται σθεναρά να συνυπογράψει το Πρωτόκολλο του Κιότο. Βεβαίως, τα τελευταία χρόνια, οι ραγδαία αναπτυσσόμενες οικονομίες της Κίνας, της Ινδίας, της Βραζιλίας και άλλων χωρών επιφέρουν στον πλανήτη οικολογικές ζημιές συγκρίσιμες με εκείνες των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ιαπωνίας ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και η αλήθεια είναι ότι στο διεθνές στερέωμα των Ηνωμένων Εθνών, μόνο η Αμερική έχει το σθένος να κατονομάσει αυτή τη θεαματική όσο και ανησυχητική εξέλιξη. Η Ευρώπη σιωπά ευσχήμως, παραδομένη στις ενοχές της αποικιοκρατίας, ενώ παραδόξως ο Τρίτος Κόσμος συμπαρατάσσεται συνήθως με τις Η.Π.Α. Αποτέλεσμα; Η άρνηση δεσμεύσεων σε ό,τι αφορά την κλιματική αλλαγή, την ερημοποίηση και τη συρρίκνωση της βιοποικιλότητας. Επιχείρημα; Μα το κλασικό: η ανάγκη καταπολέμησης της φτώχειας και της υπανάπτυξης ή, καλύτερα, η εξίσωση των καταναλωτικών προτύπων του αναπτυσσόμενου κόσμου με αυτά της Δύσης. Έτσι, η Κίνα παίρνει ανεμπόδιστα κεφάλι στις εκπομπές ρύπων, κατακλύζοντας ταυτόχρονα τις παγκόσμιες αγορές με πάμφθυνα προϊόντα που παράγονται σε ανυπόφορες εργασιακές συνθήκες, ενίοτε από δεκάχρονα παιδιά με ημερήσιο μεροκάματο ένα ή δύο δολάρια.

Ταυτόχρονα, αυξάνουν δραματικά οι κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πλειονότητας των αναπτυσσόμενων χωρών.

Αυτά και άλλα πολλά συζητήθηκαν στο Μπαλί, με επίκεντρο βεβαίως την παγκόσμια υπερδύναμη και την υποχώρηση του περιβαλλοντισμού κατά τα έτη της διακυβέρνησης Μπους. Το «περιβαλλοντικό έλλειμμα» βρίσκεται στο επίκεντρο της σχετικής συζήτησης τα τελευταία χρόνια. Είναι πλέον σαφές ότι καταναλώνουμε ακόμη και ανανεώσιμους πόρους (όπως το νερό, το έδαφος και τα δάση) με ρυθμούς πολύ υψηλότερους από την ικανότητα της γης να τους αναπαράγει. Σε ό,τι δε αφορά τους μη ανανεώσιμους πόρους, με προεξάρχοντα τα ορυκτά καύσιμα, η ραγδαία άνοδος των τιμών τους αντανακλά σε μεγάλο βαθμό τόσο την αύξουσα σπάνη τους όσο και το διαρκώς υψηλότερο κόστος της εκμετάλλευσής τους. Η δίψα της ανθρωπότητας για πρώτες ύλες καλά κρατεί, με δεδομένη και την πληθυσμιακή αύξηση, που θα μας φέρει στο κατώφλι των δέκα δισεκατομμυρίων ψυχών πολύ πριν εκπνεύσει ο αιώνας.

Με το πετρέλαιο να φλερτάρει σταθερά με τα 100 δολάρια το βαρέλι και τις προγνώσεις να μην αποκλείουν ακόμη και τα 200 ανεξαρτήτως της γεωπολιτικής κατάστασης, η ανθρωπότητα έχει ένα ακόμα επιχείρημα για να στραφεί στις ήπιες μορφές ενέργειας, τις πράσινες τεχνολογίες και, κυρίως, την εξοικονόμηση. Όμως, το ζήτημα είναι ότι, όπως φάνηκε καθαρά και στο Μπαλί, η πλειονότητα των κυβερνήσεων εμπιστεύεται πρωτίστως την αγορά και τις... καλές προθέσεις, αν όχι τον ίδιο το Θεό! Ούτως ή άλλως, ο οδικός χάρτης που αποφασίστηκε θα απολήξει στην καλύτερη περίπτωση σε ένα «βελτιωμένο Κιότο», δηλαδή στην απόπειρα εγκαθίδρυσης μιας διευρυμένης αγοράς ρύπων. Σ' αυτή την αγορά ενδέχεται να συμμετέχουν πλέον όχι μόνο οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, αλλά και τομείς όπως οι μεταφορές και η γεωργία, υπεύθυνοι για μεγάλο μέρος των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, όπως και χώρες που εξαιρούνται από το τρέχον Πρωτόκολλο (η Ελλάδα, που δικαιούται να αυξήσει έως και κατά 25% τις εκπομπές της με βάση το 1990). Κάτι τέτοιο θα ανακατανείμει το πολιτικό κόστος και θα τιμωρήσει -εν μέρει τουλάχιστον- χώρες όπως η Κίνα, που ήδη ξεπέρασε τις Η.Π.Α. σε εκπομπές άνθρακα, και οι οποίες εξαιρούνται συνήθως από τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις 400 και πλέον διεθνείς περιβαλλοντικές συμφωνίες στο πλαίσιο του Ο.Η.Ε.

Σε κάθε περίπτωση, η μετά-Κιότο εποχή δεν θα είναι περισσότερο ρόδινη ως προς το μέλλον του πλανήτη, αν δεν επικρατήσουν ωριμότερες ρυθμίσεις και αυστηρές δεσμεύσεις. Το γεγονός ότι η αγορά επεκτάθηκε οριστικά στην εμπορία... ρύπων, αποδεικνύει στην πράξη ότι από μηχανισμός κατανομής των αγαθών, μεταβάλλεται σε μηχανισμός ανακατανομής... δεινών, κατά τη ρήση του γνωστού Γερμανού κοινωνιολόγου Ούλριχ Μπεκ, που έκανε πασίγνωστο τον όρο «κοινωνία της διακινδύνευσης».

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη

<https://nomosphysics.org.gr>

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Μεταρρύθμιση», τ. 20, Φεβρουάριος 2008, σ. 24-25.